

**АРХІВНА СПАДЩИНА ЙОСИПА СТАДНИКА У ФОНДАХ
ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
УКРАЇНИ імені В. СТЕФАНИКА**

Ігор Онишкевич

*доктор філософії в галузі права, науковий співробітник відділу рукописів
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8668-2847>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2025-17\(33\)-22](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2025-17(33)-22)

Стаття присвячена архівній спадщині Йосипа Стадника, що зберігається у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Досліджено структуру архіву, який включає документи творчої діяльності Йосипа Стадника (партитури, інсценізації, переклади) та колекційні матеріали (музичні твори, книги, театрознавчі журнали). Висвітлено значення цих матеріалів для розуміння внеску Й. Стадника у розвиток українського театру. Встановлено, що архів є цінним джерелом для подальших досліджень театрознавців, музикознавців, істориків і культурологів.

Ключові слова: Стадник Йосип Дмитрович, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, архівна спадщина.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження архівної спадщини Йосипа Стадника зумовлена його вагомою роллю у формуванні та розвитку українського театру першої половини ХХ століття. Як режисер, перекладач, актор і педагог він сприяв утвердженню української сценічної культури, адаптації європейських творів та популяризації національної драматургії.

Збережені у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника документи, зокрема партитури, інсценізації, переклади та театральні журнали, дають змогу відтворити творчу діяльність Й. Стадника й театральний процес його часу. Однак, попри значну культурну та історичну цінність цього архіву, він не був належно опрацьований у сучасних театрознавчих дослідженнях, що

вказує на один аспект **актуальності нашого дослідження** – необхідність ознайомлення широкого наукового та громадського загалу з новими документальними свідченнями, які поглиблюють знання про Й. Стадника та його діяльність. Відповідно, **об’єктом дослідження** є архівна спадщина Йосипа Стадника, що зберігається у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника.

Мета статті – репрезентувати зміст та обсяг документів архівної спадщини українського театрального діяча, актора, режисера, перекладача та педагога Йосипа Дмитровича Стадника (1876–1954), що зберігається у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника.

Методи дослідження. У статті застосовані методи аналізу, синтезу, описовий, хронологічний, біографічний та історичний методи. Зазначений методологічний підхід дав змогу ідентифікувати, описати та класифікувати документи Й. Д. Стадника в архівному фонді ЛННБ України ім. В. Стефаника, а також оцінити їхній потенціал для подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчу діяльність та життєвий шлях Й. Д. Стадника відображено у численних публікаціях та опублікованих спогадах артистів, які працювали з ним. На увагу заслуговують публікації Г. І. Веселовської [1], Л. С. Кривицької [3], Р. Я. Лаврентія [4], Н. Т. Майчик [6], С. М. Максименко [7; 8], Р. М. Михаць [10], Ю. М. Шустакевич [13]. Водночас, комплексного дослідження, яке б ґрунтувалося насамперед на архівних документах Й. Стадника, досі не здійснено.

Виклад основного матеріалу. На зберігання до ЛННБ України ім. В. Стефаника архівні матеріали, які належали знаному у мистецьких і наукових колах режисерові, педагогові, перекладачеві, акторові Й. Стаднику, надійшли у 2023 р.

Стадник Йосип Дмитрович (18.03.1876, с. Валява, тепер Жешувського воєводства, Республіка Польща – 08.12.1954, м. Львів), чоловік Стадник Софії Андріївни, батько Яреми, Стефи, Софії Стадників. Свої дитячі та шкільні роки провів у селі Романівка та селищі Великі Бірки Тернопільського р-ну Тернопільської обл. У 1890–1894 рр. навчався у Тернопільській учительській семінарії.

1894 року під час гастролей Львівського українського театру у Тернополі Й. Д. Стадник разом із Іваном Рубчаком пройшов конкурсний відбір та був зарахований до трупи Львівського театру

«Руська бесіда», де працював упродовж 1894–1913 років: від 1894 року – як актор, від 1898 – як режисер, від 1906 – як директор.

За свідченням Юлії Шустакевич, тогочасної актриси театру «Руська бесіда», Йосип Стадник, перебуваючи на посаді директора, задовольнив культурні потреби галицької публіки, збагативши репертуар не лише народними, історичними та побутовими драмами, але й легкими оперетами та класичними операми. Актриса зазначає, що галицька інтелігенція не сприйняла репертуар, запропонований Миколою Садовським (який працював у «Руській бесіді» у 1905 р.), де домінували українські драматичні вистави на історичну та побутову тематику. Натомість глядачі прагнули бачити український театр, який би водночас відображав тенденції західноєвропейського мистецтва [13].

У 1913–1914 роках Йосип Стадник керував приватною трупю «Український театр Й. Стадника».

Період Першої світової війни (1914–1918) залишив глибокий слід у житті Йосипа Стадника, адже його захопили у полон. Після перебування в полоні в Тамбові (1915–1917) він повернувся до Києва, де активно долучився до театрального життя, працюючи у Театрі Миколи Садовського в складні 1917–1919 роки.

Після перегляду вистави «Казка старого млина» у Театрі Миколи Садовського, в якій Йосип Стадник виконав роль Вагнера, а його дружина Софія Стадникова – Марії, рецензент Григорій Гетьманець висловив різку критику на адресу Миколи Садовського. Він засудив невдалий розподіл ролей та його постійну прихильність до актриси Малиш-Федорець. Гетьманець високо оцінив гру Стадника, зазначивши: «Вражіння від Вагнера-Стадника, як найкраще! Се іменно той тип інженера німця, якого потребує «Казка старого млина». П. Стадник – се інтелігентний актор, який розуміє добре те, за що береться і доводиться тільки жалкувати, що йому в сій п'єсі бракує доброї партнерші» [1, с. 4].

Рецензії на виступи Йосипа та Софії Стадників у Києві свідчать про їхній надзвичайний, хоча й нетривалий, успіх серед місцевої публіки. Обидва артисти швидко здобули провідні ролі в театрі Садовського. Зокрема, Йосип Стадник, досягнувши сорокарічного віку, зумів вдало та оригінально, не наслідуючи попередників, втілювати образи Хлестакова, Вагнера та Мазепи. Софія Стадникова ж зарекомендувала себе насамперед як виконавиця ліричних ролей.

Зрештою, Йосип Стадник як самостійна творча особистість, досвідчений актор і режисер не міг тривалий час залишатися в ролі помічника або другого постановника Миколи Садовського, якого він глибоко поважав і цінував [1, с. 6]. Відтак, наприкінці 1918 року Стадник покинув київський театр і згодом організував власну трупу Західного округу Української Народної Республіки. Ця трупа у 1919 році конкурувала з театром Садовського за глядацьку увагу в Кам'янці-Подільському.

У 1921–1924 рр. Й. Стадник обіймав посаду директора Українського театру товариства «Українська бесіда» у Львові. У 1924 році він створив власну трупу – «Львівський український театр Й. Стадника», яка з 1925 до 1927 року перебувала під протекторатом «Союзу артистів» – секції Союзу діячів українського театрального мистецтва. У 1927–1929 рр. Стадник очолював трупу кооперативу «Український театр» у Львові.

У 1930-х роках Йосип Стадник продовжував активно працювати в театральній сфері. У 1933–1935 рр. (з перервами) він керував кооперативним Українським народним театром імені І. Тобілевича, а в 1934 році співпрацював із театром своєї доньки – «Артистичним турне Стефи Стадниківни» [4].

У 1934 році Йосип Стадник започаткував естрадний ревю-театр «Артистичне турне», в якому з великим успіхом ставив популярні оперети українських та зарубіжних авторів, інтенсивно виступаючи в містах і містечках Галичини [6, с. 63].

Протягом 1929–1933 та 1935–1939 років очолював приватні театральні трупи.

У 1939–1941 роках він був керівником Державного українського драматичного театру імені Лесі Українки у Львові. З 1941 до 1943 р. Стадник працював актором і режисером Українського театру міста Львова, а також ставив вистави у «Клюбовому театрі» при Літературно-мистецькому клубі (1942–1943).

За неповний рік праці: від 19 липня 1941 до 1 червня 1942 р. Й. Стадник здійснив на драматичній сцені Українського театру міста Львова п'ять постановок: «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, «Ой, не ходи, Грицю» М. Старицького, «Украдене щастя» І. Франка, «Циганський барон» Й. Штрауса та «Циганське кохання» Ф. Легара [8, с. 13–14].

Якщо говорити більш детально, то історія Українського театру міста Львова у 1941 році бере свій початок із двох постановок Йосипа Стадника: «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, якою 19 липня 1941 року було відкрито театр, та «Ой, не ходи, Грицю» М. Старицького. Обидві вистави залишалися в репертуарі протягом усього періоду його існування [7, с. 39].

28 серпня 1941 року на сцені Львівського оперного театру глядачі вперше побачили драму Івана Франка «Украдене щастя» в постановці Йосипа Стадника [7, с. 39].

Робота над оперетою «Циганський барон» Й. Штрауса стала четвертим режисерським здобутком Йосипа Стадника. Її прем'єра відбулася 14 жовтня 1941 року, підтвердивши універсальний талант митця. Осип Боднарович у статті, опублікованій у «Львівських вістях» після вистави, висловив своє захоплення, стверджуючи, що прем'єра «Циганського барона» «перейшла всі наші сподівання». Рецензент відзначає, що Стадник повернув на львівську сцену якісну європейську оперету, але головним його досягненням вважає «прищеплення» українській аудиторії смаку та розуміння творів Й. Штрауса [7, с. 40].

Прем'єра оперети Ф. Легара «Циганське кохання» 16 травня 1942 року стала заключною режисерською роботою видатного майстра сцени Йосипа Стадника у Львові в період Другої світової війни і знаменувала завершення його режисерської діяльності у Львівському оперному театрі [7, с. 42].

Названі постановки засвідчили високий рівень професіоналізму режисера, який, не вдаючись до радикальних новацій, забезпечував стабільну та якісну реалізацію вистав у різноманітних жанрах: від драматичних творів до оперет.

Як зазначає С. М. Максименко, постановки Й. Стадника протягом 1941–1942 рр. сприяли формуванню універсального актора драматичної сцени, який однаково органічно володів законами жанрової специфіки драми, опери та оперети. Також були закладені основи тієї моделі нового європейського українського театру, відкритого до сучасної драматургії, який прагнув створити і реалізував у Львівському оперному театрі Володимир Блавацький [8, с. 14].

У 1943–1944 рр. Йосип Стадник очолював «Підкарпатський театр» у місті Дрогобич. Розпочавши свою роботу тут у квітні

1943 року, він повністю оновив оперу Миколи Лисенка «Наталка Полтавка», де сам виконав роль Виборного [10, с. 142].

Після завершення Другої світової війни у 1945–1947 роках керував «Театром мініатюр» у Львові.

Йосип Стадник також активно долучився до процесу національного відродження в Україні на початку ХХ століття. Він не лише активно працював у театрі, але й зробив значний внесок у розвиток театральної освіти, що було особливо важливим в умовах формування національної культурної еліти. У 1917–1918 роках, у період Української революції, він викладав у Музично-драматичній школі імені М. Лисенка в Києві, а з 1922 до 1924 року, в умовах польської окупації Західної України, – у драматичній школі при Вищому музичному інституті у Львові. Крім того, викладав у численних студіях і школах, передаючи свій досвід і знання молодим поколінням акторів.

Крім педагогічної діяльності, Йосип Стадник був активним громадським діячем. У березні 1940 року, після встановлення радянської влади в Західній Україні, обраний депутатом Верховної Ради Української РСР 1-го скликання, що свідчить про його авторитет і вплив у суспільстві.

У 1947 році, в період посилення сталінських репресій, Йосип Стадник був безпідставно заарештований та засуджений до 10 років ув'язнення. Його відправили на заслання до Углича над Волгою, що було типовою практикою радянської влади щодо інтелігенції та громадських діячів. Після відбуття покарання у 1954 році він повернувся до Львова. У 1990 році, в період перебудови, Йосип Стадник був реабілітований, що відновило його добре ім'я та підтвердило безпідставність звинувачень.

Йосип Стадник був не лише видатним актором та режисером, але й плідним літератором і перекладачем. Він є автором спогадів «Народження театру», понад 50 перекладів драматичних творів і лібрето з польської, російської, чеської, німецької та шведської мов, якими збагатив український театральний репертуар.

Як театральний режисер Стадник поставив понад 240 вистав, демонструючи свою універсальність і майстерність у різних жанрах. Серед його постановок – 160 драматичних п'єс, 15 опер, 50 оперет і близько 10 сцен у «Театрі мініатюр». Репертуар Стадника був

надзвичайно різноманітним і включав твори класичної та сучасної драматургії, оперного й оперетного мистецтва. Серед драматичних вистав виділяються «Загибель Надії» Г. Геєрманса, «Привиди» Г. Ібсена, «Романтичні» Е. Ростана, «Хвилі моря і кохання» Ф. Грильпарцера, «Вільгельм Телль» Ф. Шіллера та інші. Оперний репертуар включав такі відомі твори, як «Сврейка» Ш. Галеві, «Мадам Баттерфляй» Д. Пуччіні, «Кармен» Ж. Бізе, «Травіата» Дж. Верді, «Фауст» Ш. Гуно, «Казки Гофмана» Ж. Оффенбаха, «Продана наречена» Б. Сметани, «Галька» С. Монюшка та інші. Серед оперетних постановок – «Баядерка», «Маріца» І. Кальмана, «Кльокльо» Ф. Легара та інші [4].

Театральний репертуар Стадника-актора також був надзвичайно широким, адже він грав у таких виставах, як «Украдене щастя» І. Франка, «Лісова пісня» Лесі Українки, «Тартюф» Ж.-Б. Мольєра, «Розбійники» Ф. Шіллера, «Привиди» Г. Ібсена, «Вишневий сад» А. Чехова, «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, «Травіата» Дж. Верді, «Баядера» І. Кальмана та багатьох інших [4].

Ролі Гарпагона у мольєрівському «Скупарі» та князя Меншикова у «Батурині» за Б. Лепким стали яскравим свідченням масштабу акторського таланту Стадника. Ці образи продемонстрували його здатність до жанрової різнобічності та високу професійну майстерність як актора, і як режисера [7, с. 43].

У своїх мемуарах «Повість про моє життя» Леся Кривицька, яка співпрацювала з режисером Стадником та була його партнеркою на сцені у виставі «Скупий», подає опис образу Гарпагона, створеного Стадником у мольєрівській постановці [7, с. 44]. Варто зазначити, що у згаданих мемуарах не могло бути прямих згадок про Український театр міста Львова через цензурні обмеження радянської влади. Однак акторські спостереження та фрагменти опису окремих сцен є надзвичайно красномовними. «Важко сказати, актором якого амплу був Стадник в молодості, коли він одночасно грав Хлестакова й Моора, Голохвостого й Освальда, Тартюфа й Жадова. Коли ж мені довелося з ним працювати, він грав уже характерні ролі і з особливим успіхом. Ніколи не забуду такого його справді художнього сценічного витвору, як Гарпагон у комедії Мольєра «Скупий». Мені довелося багато років виступати у цій

п'єсі разом зі Стадником. Я грала тут і Елізу, і Маріанну, і Фрозіну, а Стадник, скільки я його пам'ятаю, завжди виконував роль Гарпагона. Це був дійсно самозабутній скнара, маніяк, раб своєї єдиної пристрасті – пристрасті до золота, фанатик накопичення. Артист глибоко прочитав роль з точки зору характеру персонажа і знайшов цікавий виразний зовнішній малюнок ролі» [3, с. 91].

Йосип Стадник також виконав роль негативного персонажа – князя Меншикова, ворога українського народу в інсценізації «Батурина» за Б. Лепким. У рецензії на виставу у «Львівських вістях» 1941 р. писали: «Про гру майже всіх артистів можна говорити тільки словами визнання. Тут насамперед слід відзначити Б. Паздрія, який у ролі Носа вдало відтворив наказного прилуцького полковника, а також Й. Стадника, котрий з притаманним йому темпераментом передав кровожерливого й жорстокого Меншикова» [9, с. 3].

Крім театральної діяльності, Стадник знімався у кіно. У 1931 році він зіграв у фільмі А. Я. Каплера «Шахта 12–28» («Донбас»), а у 1940 році – у фільмі «Вітер зі Сходу» режисера А. М. Роома. Відомими ролями Й. Стадника у фільмах були: Іван («Дай серцю волю, заведе в неволю» М. Кропивницького), Голохвостий («Модний жених» за п'єсою «За двома зайцями» М. Старицького), Яго («Отелло» В. Шекспіра), Хлестаков («Ревізор» М. Гоголя), Микита («Влада темряви» Л. Толстого) та Дубчак («Вітер зі Сходу», 1940) [4].

Повертаючись до архівної спадщини митця, зазначимо, що у ЛННБ ім. В. Стефаника архівні документи Йосипа Стадника зберігаються у Фонді № 365 «Стадник Йосиф Дмитрович (1876–1954) – режисер, педагог, перекладач, актор». Вони поділені на документи творчої діяльності та колекційні документи.

Документи творчої діяльності Йосипа Стадника, які ввійшли до опису фонду, можна структурувати за критерієм виду документа, серед яких:

1. Партитури (зведений нотний запис музичної композиції): Eysler E. “Die gold’ne Meisterin”; Kalman E. “Die Csárdásfürstin”; Kreisler F. “Sissy”; Lehár F. “Cloclo”; Lehár F. “Das Land des Lächelns”; Lehár F. “Der Zarewitsch”; Offenbach J. “Orpheus in der Unterwelt”; Strauss J. “Die Fledermaus”; Tuwim J., Wars H. *Miłość ci wszystko wybaczy*. Walc z filmu “Szpieg w masce”; Аркас М. «Катерина»; Лисенко М. «Пісні і Співи на тексти різних авторів»;

Лисенко М. «Музика до Кобзаря Т. Шевченка»; Ярославенко Я. «Давидова жена»; Ярославенко Я. «Сольові пісні в супроводі фортепяна»; Коціпінський А. «Пісьні, думкі і шумкі руського народа на Подолі, Україні і въ Малороссій»; Старицький М. «Маруся Богуславка» та інші.

Багато партитур, що належали Й. Стаднику, містять його рукописні переклади тексту з німецької, французької, італійської мов на українську, зроблені безпосередньо над нотами. Це вказує, що режисер активно адаптував західноєвропейські оперети для українського глядача. Наприклад: Eysler E. “Die gold’ne Meisterin” – перекладено окремі фрагменти з німецької; Lehár F. “Der Zarewitsch” – переклад окремого тексту лібрето над нотами.

Наявність рукописних перекладів із різних мов над нотами або на окремих сторінках доводить, що Йосип Стадник займався перекладацькою діяльністю, особисто працював над цими документами, вносячи зміни, адаптуючи тексти іноземних оперет для української сцени та для потреб конкретних постановок. Очевидно, у такий спосіб Стадник не просто використовував чужі музичні твори, а безпосередньо інтегрував їх у контекст українського театру, роблячи більш зрозумілими для української аудиторії.

2. Конволюти (друковані/рукописні видання музичних творів, об’єднані в одній палітурці).

3. Інсценування твору (сценарій): Артемовський С. «Запорожець за Дунаєм»; Офенбах Й. «Орфей у пеклі».

Окремий пласт документів – це інсценізації літературних творів (сценарії), що доводить активну драматургічну діяльність Йосипа Стадника. Він не просто ставив вистави за готовими п’єсами, а самостійно адаптував класичні тексти для сцени, зокрема у формі опрацювання відповідних сценаріїв і внесення рукописних правок чи приміток.

4. Переклади творів: Гоцці К. «Медуза» / Принцеса Турандоть (переклад з італійської мови Т. Колесніченка); Нікодемі Д. «Скампольо» (переклад з італійської мови Й. Стадника).

Особливістю документів творчої діяльності Йосипа Стадника є наявність на їхніх сторінках відтисків печаток і штампів, пов’язаних із його театральною працею.

В архівних матеріалах зафіксовані кілька різних відтисків печаток/штампів, зокрема:

– «Театральне майно Йосипа Стадника» – бачимо на багатьох партитурах і сценаріях, що, вочевидь, вказує на те, що ці матеріали були частиною театрального репертуару, який особисто визначав Стадник;

– «Театральне майно Йосипа Стадника (сеніора)»;
– «Львівський український театр Й. Стадника. Дирекція Й. Стадника»;

– «Артистичне турне Йосипа Стадника (сеніора)»;
– «Український театр Й. Стадника»;
– «Львівський руський театр Дирекція Йосипа Стадника»;
– «Кооператива Український театр у Львові»;
– «Майно Українського театру ім. І. Тобілевича».

Наявність печаток і штампів у документах творчої діяльності є доказом того, що ці матеріали використовував Йосип Стадник у театральній чинності.

Підсумовуючи, можемо ствердити, що документи творчої діяльності з архіву Йосипа Стадника яскраво демонструють його багатогранну творчу працю як режисера та перекладача. Аналіз цих документів дає змогу простежити методи його роботи, мистецьке бачення та внесок у розвиток українського театру, який полягав у переосмисленні та осучасненні класичних творів. Досліджені документи показують й інший аспект його діяльності у постановках – через правки, переклади та режисерські примітки до музичних творів, які готувалися побачити світ у театрі Йосипа Стадника. Зі свого боку, різноманіття жанрів документів творчої діяльності (оперети, опери, драматичні поеми, п'єси) у творчому архіві свідчить про широкий спектр творчих інтересів та професійну універсальність Стадника.

Другий розділ – колекційні документи – можна теж структурувати за критерієм виду документа, серед яких:

1. Конволют із 35 музичних творів.
2. Партитури: Ferszko M., Jurandot J. “Stary Josel”; Gilbert J. “Die keusche Susanne”; Kálmán E. “Gräfin Mariza”; “Woźnico mój ty lejce złoż (Jamszczik nie gani łaszadiej)”; «Бідум собі купила»; «Ой у полі

керниченька»; «Українська вязанка»; Янчук М. «Пилип Музика»; Ярославенко Я. «Люблю конвалії дрібнії»; Ярославенко Я. «Сольові пісні з фортепяном» та інші.

3. Книги: Mulford P. “Der unendliche Geist des Guten: Essays”; Strindberg A. “Geschichtliche Dramen. Die Folfungersage – Gustav Adolf Kristina”; Wallace E. “Der grüne Brand”; Wedekind F. “Ausgewählte werke. In fünf Bänden herausgegeben von Fritz Strich”; Мамонтів Я. «Драматичні етюди. Dies Irae. Третя ніч. Захід»; Станиславський К. С. «Моя жизнь в искусстве»; Степанов Б. «ТЕАТРАЛЬНИЙ ПОРАДНИК» та інші.

4. Переклади творів: Гольдоні К. «Грубіяни» (переклад з італійської І. Стешенка); Лермонтов М. «Маскарад» (переклад із російської Ю. Корецького); Островський О. М. «На бойкому місці» (переклад із російської П. Богданова); Островський О. М. «Одруження Бальзамінова» (переклад із російської М. О. Бірюкова); Мольєр «Лікар з примусу» (переклад із французької І. Стешенка); Гольдоні К. «Мірандоліна» (переклад з італійської І. Стешенка) та інші.

5. Інсценування твору (сценарій): Дмитерко Л. «Ярема Галайда»; Чорноморський Я. «Гайдамаки».

6. Журнали театрознавчої тематики: «Нова хата»; «Театр».

7. П'єси: Дыховичный В., Слободской М. «Факир на час»; Суходольський В. «Тарасова юність».

Колекційні документи архіву Йосипа Стадника демонструють лінгвістичне розмаїття, адже представлені українською, німецькою, польською та російською мовами, що свідчить про широту наукових зацікавлень дослідника. Вони містять документи, що відображають синтез української та європейської театральної традиції. Наявність як українських (твори Шевченка, Дмитерка, Янчука), так і класичних європейських (п'єси Гольдоні, Мольєра, Стріндберга, Ведекінда) драматургічних текстів підкреслює прагнення Стадника до поєднання національних традицій із досягненнями європейського театального мистецтва.

У структурі колекційних документів наявні літературні твори, збірники драм, есе, довідники, що, ймовірно, слугували джерелами для постановок або перекладів. Це – книги драматичного

та театрознавчого спрямування, що можуть свідчити про академічний інтерес Стадника до світової драматургії та методології театру.

Наявність книг, партитур і перекладів у фонді підтверджують їхнє потенційне використання у процесі формування театрального репертуару. Ці матеріали могли бути основою для репетицій, навчання акторів та безпосередньо для сценічних постановок Йосипа Стадника.

Окремо варто звернути увагу на наявні серед колекційних документів випуски театральних журналів, що містять статті, рецензії, театральні хроніки та навіть згадки про самого Стадника та членів його сім'ї.

Так, наприклад, у статті «Ювілейний вечір артистки Софії Стадникової» у журналі «Нова хата» (1929. № 4) згадано про 25-ті роковини мистецької праці Софії Стадникової: «Дня 16 лютого ц. р. святкувало українське громадянство 25-ті роковини мистецької праці Софії Стадникової. Саля Лисенка битком набита – всі бажають повитати артистку українського галицького театру, що зв'язана з ним не тільки 25-літньою працею, але й цілим своїм життям... Багато громадських інституцій і приватних осіб прислали їй свої привіти і вшанували цвітами. Навіть польські артисти не забули про неї» [5, с. 7].

У журналі «Театр» (1940. № 2) знаходимо схвальний відгук про Йосипа Стадника у статті Є. Коханенка «Здійснена мрія»: «Стадник намагався будищо створити сильний театр, могутній організм, який успішно чинив би опір владі і полонізаторській тенденції панства і магнатів. Стадник був людиною невичерпної енергії. Він сам ставив п'єси, перекладав, переробляв їх, з ентузіазмом працював з молоддю» [2, с. 18–19].

У статті С. Паньківського «Листи І. К. Тобілевича» у журналі «Театр» (1940. № 6) подано світлину з вистави «Украдене щастя» І. Франка у Львівському українському драматичному театрі імені Лесі Українки, постановка Й. Стадника [11, с. 23].

Крім цього, у журналі «Театр» (1941. № 4) розміщено статтю «Хроніка (Лауреати Сталінської премії)», де згаданий уривок із промови Йосипа Стадника, художнього керівника Львівського українського драматичного театру імені Лесі Українки, депутата Верховної

Ради УРСР, виголошеної до нагородження його учня Амвросія Бучи-Малика Сталінською премією [12, с. 29].

Наведений перелік колекційних документів у архіві Йосипа Стадника, очевидно, включає різні їхні типи, які не є безпосередніми результатами його творчої діяльності, але мають історичну, мистецьку та театрознавчу цінність. Вони дають уявлення про коло зацікавлень Стадника, театральні тенденції його часу та вплив на формування українського театру.

Висновки. Архівний фонд № 365 «Стадник Йосиф Дмитрович (1876–1954) – режисер, педагог, перекладач, актор», який зберігається у відділі рукописів ЛННБ ім. В. Стефаника, є цінним джерелом для вивчення історії українського театру першої половини ХХ століття. Він містить широкий спектр документів, які охоплюють як творчу діяльність Стадника, так і колекційні матеріали, що відображають його мистецьке коло, культурні зв'язки та театральні впливи.

Архівна спадщина Йосипа Стадника становить значний інтерес для театрознавців, які досліджують розвиток українського театру, методи режисури, особливості сценічних постановок і репертуар українських театрів початку ХХ століття; культурологів та істориків, які аналізують взаємодію українського театру з європейськими традиціями, впливи полонізаційної політики та культурну ситуацію Галичини в цей період; музикознавців, які вивчають оперетковий і музичний театр, оригінальні партитури та їхню адаптацію для української сцени.

Тож, архів Йосипа Стадника – це не лише пам'ятка його мистецької діяльності, а й унікальний дослідницький ресурс, що дає змогу відновити культурний ландшафт Галичини, оцінити тяглість української театральної традиції та глибше зрозуміти процеси її розвитку у першій половині ХХ століття.

1. Веселовська Г. Під завісу. Останні сезони київського театру Миколи Садовського. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. Мистецькі обрії 2016–2017* : зб. наук. праць. Київ, 2016. Вип. 8 (19) – 9 (20). С. 3–10.

2. Коханенко Є. Здійснена мрія. *Театр*. 1940. № 2. С. 18–19.

3. Кривицька Л. С. Повість про моє життя: (спогади артистки). Київ : Мистецтво, 1965. 183 с.

4. Лаврентій Р. Я. Стадник Йосип Дмитрович. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2024. URL: <https://esu.com.ua/article-884015> (дата звернення: 18.02.2025).

5. М. Ф. Ювілейний вечір артистки Софії Стадникової. *Нова хата*. 1929. № 4. С. 7.

6. Майчик Н. Т. Камерно-вокальна творчість Є. Козака в контексті тенденцій розвитку естрадного жанру в музичній культурі Галичини. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку* : зб. наук. праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету : у 2 т. Рівне, 2009. Вип. 15, т. 1. С. 62–67.

7. Максименко С. Йосип Стадник: маловідомі сторінки творчої біографії (1941–1942 рр.). *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого* : зб. наук. праць. 2015. Вип. 16. С. 37–46.

8. Максименко С. Творча діяльність «Українського театру міста Львова – Львівського оперного театру» (1941–1944 рр.) в контексті історії національного сценічного мистецтва : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.02. Київ, 2008. 22 с.

9. Метюк Г. З театру. *Львівські вісті*. 1941. 27 верес. С. 3.

10. Михаць Р. Музичні спектаклі (вокально-хорові сцени) у репертуарі Львівського академічного обласного музично-драматичного театру імені Юрія Дрогобича. *Молодь і ринок*. 2011. № 11 (82). С. 141–145.

11. Паньківський С. Листи І. К. Тобілевича. *Театр*. 1940. № 6. С. 23.

12. Хроніка. Лауреати Сталінської премії. *Театр*. 1941. № 4. С. 29.

13. Шустакевич Ю. М. Український театр в Америці (Спомин української артистки). URL: <https://carpatho-russian-almanacs.org/UNA/UNA1944/UkrTheater.php> (дата звернення: 18.02.2025).

References

1. Veselovska, H. I. (2016). Pid zavisu. Ostanni sezony kyivskoho teatru Mykoly Sadovskoho [Before the curtain fell. The last seasons of Mykola Sadovskiy Kyiv Theatre]. *Aktualni problemy mystetskoï praktyky i mystetstvoznavchoï nauky. Mystetski obrii 2016–2017* : zb. nauk. prats. Kyiv, 8 (19) – 9 (20), pp. 3–10. [in Ukr.].

2. Kokhanenko, Ye. (1940). Zdiisnena mriia [A dream come true]. *Teatr*, 2, pp. 18–19. [in Ukr.].

3. Kryvytska, L. S. (1965). Povist pro moie zhyttia: (spohady artistky) [The story of my life: (memories of an artist)]. Kyiv : Mystetstvo, 183 p. [in Ukr.].

4. Lavrentii, R. Ya. (2024). Stadnyk Yosyp Dmytrovych. Entsyklopediia *Suchasnoi Ukrainy*. Kyiv. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-884015> [in Ukr.].

5. M. F. (1929). Yuvyleinyi vechir artistky Sofii Stadnykovoi [Anniversary evening of artist Sofia Stadnykova]. *Nova khata*, 4, p. 7. [in Ukr.].

6. Maichyk, N. T. (2009). Kamerno-vokalna tvorchist Ye. Kozaka v konteksti tendentsii rozvytku estradnoho zhanru v muzychnii kulturi Halychyny [Chamber-vocal works of Ye. Kozak in the context of the development trends of the estrada genre in the musical culture of Galicia]. *Ukrainska kultura: my-nule, suchasne, shliakhy rozvytku* : zb. nauk. prats. Naukovi zapysky Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu : u 2 t. Rivne, 15, 1, pp. 62–67. [in Ukr.].

7. Maksymenko, S. (2015). Yosyp Stadnyk: malovidomi storinky tvorchoi biohrafii (1941–1942 rr.) [Yosyp Stadnyk: lesser-known pages of his creative biography (1941–1942)]. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu teatru, kino i telebachennia imeni I. K. Karpenka-Karoho* : zb. nauk. prats, 16, pp. 37–46. [in Ukr.].

8. Maksymenko, S. (2008). Tvorchia diialnist “Ukrainskoho teatru mista Lvova – Lvivskoho opernoho teatru” (1941–1944 rr.) v konteksti istorii natsionalnoho stsenichnoho mystetstva [Creative activity of the “Lviv Ukrainian Theatre – Lviv Opera Theatre” (1941–1944) in the context of history of the national dramatic art] : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva : 17.00.02. Kyiv, 22 p. [in Ukr.].

9. Metyuk, H. (1941, September 27). Z teatru [From the theater]. *Lvivski visti*, p. 3. [in Ukr.].

10. Mykhats, R. M. (2011). Muzychni spektakli (vokalno-khorovi stseny) u repertuari Lvivskoho akademichnoho oblasnoho muzychno-dramatychnoho teatru imeni Yurii Drohobycha [Musical performances (vocal-choral scenes) in the repertoire of the Lviv regional academic music and drama theatre named after Yurii Drohobych]. *Molod i rynek*, 11 (82), pp. 141–145. [in Ukr.].

11. Pankivskiy, S. (1940). Lysty I. K. Tobilevycha [Letters of I. K. Tobilevych]. *Teatr*, 6, p. 23. [in Ukr.].

12. Khronika. Laureaty Stalinskoi premii [Chronicle. Stalin Prize laureates]. (1941). *Teatr*, 4, p. 29. [in Ukr.].

13. Shustakevych, Yu. M. (1944). Ukrainskiy teatr v Amerytsi (Spomyn ukrainskoi artistky) [Ukrainian theatre in America (Recollections of an ukrainian actress)]. *Carpatho-Russian Almanacs*. Retrieved from: <https://carpatho-russian-almanacs.org/UNA/UNA1944/UkrTheater.php> [in Ukr.].

Ihor Onyshkevych, PhD, Scientific Researcher, Manuscript Department, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Archival Heritage of Yosyp Stadnyk in the Funds of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

This article is dedicated to the analysis of the archival heritage of Yosyp Stadnyk, a prominent Ukrainian director, actor, translator, and educator, preserved in the funds of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv. The archive contains a vast array of documents, which can be conditionally divided into two groups: documents of creative activity (scores, stage adaptations, translations, convolutes) and collection documents (scores, books, translations of works, stage adaptations of works, theater studies journals, plays).

The research focuses on the peculiarities of the archive, including the linguistic diversity of the presented documents, handwritten corrections, and directorial notes, which testify to Stadnyk's active work as a theatrical reformer. A significant part of documents contains imprints of seals and stamps, confirming their use in theatrical practice, particularly within the theaters headed by Yosyp Stadnyk.

Special attention is paid to theater studies journals, which contain articles, reviews, theater chronicles, and even mentions of Stadnyk himself and his family members. They are an important source for reconstructing the theatrical life of the first half of the 20th century, the development of Ukrainian stage culture, and the integration of European traditions into Ukrainian theater.

The article applies methods of analysis, synthesis, descriptive, chronological, biographical and historical approaches, which allowed a detailed study of the archive's structure, classification of documents, and evaluation of their significance for theater studies.

The research results show that the archival heritage of Yosyp Stadnyk is a valuable source for theater scholars, musicologists, historians, and culturologists. It provides an opportunity to better understand not only the creative method of Yosyp Stadnyk but also the general trends in the development of Ukrainian theater in the context of sociocultural changes in the first half of the 20th century.

Keywords: Stadnyk Yosyp Dmytrovych, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, archival heritage.